

Recunoștință armatei române eliberatoare. Scrisoare din Cehoslovacia

PAUL ABRUDAN

În cadrul războiului antihitlerist, după eliberarea Ungariei de sub ocupația fascistă, începînd cu 18 decembrie 1944, armata română cu un efectiv de peste 248 000 de oameni, alături de trupele sovietice, a luat parte la luptele pentru nimicirea forțelor hitleriste de pe teritoriul Cehoslovaciei.

În operațiunile militare ce s-au desfășurat pe pămîntul acestei țări, cele 16 divizii de infanterie și cavalerie, o divizie de artilerie antiaeriană, un corp aerian, trupe speciale și formațiuni românești au luat cu asalt forțele germane, începînd cu extremitatea sud-estică și au străbătut Slovacia, Moravia, estul Boemiei, ajungînd pînă la 80 km de Praga. În cele aproape cinci luni de zile de aprige lupte, unitățile armatei române au forțat 4 cursuri mari de apă, au escaladat sub ploaia de plumb și schije crestele a 10 lanțuri muntoase mai importante și au eliberat peste 1 700 de localități, între care 30 de orașe. Pe timpul luptelor, ostașii noștri au provocat inamicului pierderi care se cifrează la cîteva mii de morți, peste 20 000 de prizonieri și cantități considerabile de materiale de război capturate sau distruse.

Luptele duse pentru eliberarea Cehoslovaciei, dintre care cea mai mare parte pe timp de iarnă, în teren muntos, au solicitat trupelor noastre eforturi deosebit de grele, iar tributul de sînge al armatei române a fost de aproape 70 000 de morți, răniți și dispăruți.

Din rîndurile aceloră care au luat parte la războiul antihitlerist a făcut parte și locotenentul Virgil Stoia, comandant de pluton în Batalionul 5 vînători de munte „Avram Iancu”. El s-a născut în 1917, în comuna Veștem, jîngă Sibiu. După absolvirea cursurilor liceale, a urmat Școala de ofițeri de infanterie din Sibiu. Între anii 1939—1941, fiind avansat ofițer la 1 iulie 1941.

Cu subunitatea de moți aflată sub comanda sa, tînărul ofițer a participat la operațiunea de dezarmare a trupelor germane de pe teritoriul țării și la luptele pentru eliberarea Transilvaniei, Ungariei și Cehoslovaciei de sub ocupația fascistă.

Pe la începutul lunii aprilie 1945, cînd îndeplinea funcția de comandant al unui detașament alpin al Diviziei 3 vînători de munte, subunitatea sa a fost trimisă pentru refacere în localitatea Ratiškovice, de-abia eliberată de trupele române. În apropiere de Austerlitz. Timp de cîteva zile, ofițerul a fost găzduit de familia celui Iosef Ivan. Cu acel prilej, gazdele sale i-au mulțumit ofițerului pentru contribuția armatei române la eliberarea țării de sub jugul fascist. Același lucru îl vor face, în scris, și în anii de după război.

Dintre scrisorile primite de Virgil Stoia de la fosta sa gazdă s-a mai păstrat una, datată 27 septembrie 1946. Ea constituie o mărturie documentară privind contribuția armatei noastre la eliberarea țării prietene de sub ocupația hitleristă, recunoștința locuitorilor față de ostașii români care și-au vărsat cu generozitate sîngele pentru libertatea Cehoslovaciei. În același timp, scrisoarea este un puternic și cald elogiu la adresa calităților umanitare ale soldaților armatei române.

Încredințînd tiparului această scrisoare de acum 38 de ani, ne aducem contribuția la îmbogățirea patrimoniului documentar privitor la unul din momentele de seamă ale istoriei poporului nostru, și în mod deosebit la istoria armatei române.

Și pe această cale, aducem mulțumiri căpitanului Virgil Stoia din Sibiu, pentru amabilitatea și bunăvoința cu care ne-a pus la dispoziție acest document.

Ratiškovice, 27 septembrie 1946.

Stimate domnule locotenent *,

Păcat că pînă acum nu s-a răspîndit în lumea întreagă studiul obligatoriu al limbii esperanto, pentru ca toate popoarele lumii să se poată înțelege.

Dar pentru că nu s-a făcut așa, singura soluție este ca domnul profesor Hradil să fie așa de amabil, pentru a vă traduce această scrisoare, mulțumindu-i pentru osteneala domniei-sale. O dată cu aceasta, vă rog, domnule profesor, să-i citiți și să-i traduceți scrisoarea mea cu aceeași sinceritate cu care o scriu eu.

Domnule locotenent, scrisoarea dv. ne-a bucurat foarte mult pe noi toți, din toată casa, încît ginerele nostru, care este funcționar la Brno, a luat-o cu sine, din cauza cuprinsului ei frumos, pentru a o arăta colegilor săi.

Ne-a produs cea mai mare bucurie, știrea că dv. v-ați simțit bine și fericit la noi, ceea ce vă dorim din toată inima și în viitor nu numai dv., ci și întregului popor român, care în anii fatali 1938—1939, pe cînd Iugoslavia, în calitate de membră a Micii Înțelegeri, ne-a părăsit, din vina domnului Stoiadinovici, dar țara dumneavoastră a rămas și mai departe alături de noi, alături de Republica noastră Cehoslovacia, care și-a recîștigat din nou libertatea, la dobîndirea căreia a contribuit și cinstita d-voastră armată.

Stau mărturie cele cinci morminte ale fraților voștri, care au căzut în luptă pentru eliberarea satului nostru, dar aceste morminte ne îndeamnă, totodată, să fim recunoscători tuturor celor căzuți și, prin ei, întregului dumneavoastră popor.

Anul trecut, cînd am fost împreună cu soția mea, despre care scrieți atît de frumos, să aprîndem luminări de ziua morților, la mormintele noastre, am dus cu noi trei luminări.

Una dintre acestea am aprins-o la mormîntul familiei noastre, a doua la mormintele ostașilor ruși, iar a treia la mormintele ostașilor români. Am împlinit această datorie sfîntă cu aceeași recunoștință aleasă, pentru toți aceia care și-au dăruit viețile lor pentru ca noi să putem trăi.

La timpul convenit, pe cînd guvernul nostru cehoslovac și-a exprimat, la Moscova, bucuria pentru că Armata Roșie se afla deja pe pămîntul Republicii noastre, Generalissimul Stalin i-a spus: „Nu vă bucurați prea mult, căci trebuie să știți că ostașii nu sînt îngeri“.

Dar la acestea eu trebuie să adaug că personal am văzut un înger, în Armata română.

Vis-à-vis de camera în care ați locuit dv. și domnul căpitan au fost încartiruiți într-o cameră trei ostași români. Cînd a trebuit să plece și își luau rămas bun, a venit la mine unul dintre ei, soldat simplu, mai în vîrstă, de statură înaltă, care mi s-a adresat, vorbindu-mi într-o limbă slovacă stîlcită: „Nene, vinde-mi șuncă“. Iar eu, din egoism, și de teamă că nu vom avea noi ce mânca, i-am răspuns că nu am. La aceasta el, cu glas liniștit și pașnic, care m-a făcut să-mi fie rusine, mi-a spus „Nu, nene, ai șuncă. Știu eu asta și ți-o arăt“.

În vecinătatea camerei pe care o ocupau ei, se găsea o cameră mică, ce era descuiată, deoarece zăvorul era stricat, și în care se găsea carne afumată.

Acel soldat nu ar fi trebuit să ceară de la noi carnea, pentru că ar fi putut să o ia în toată liniștea, oricînd, noaptea, și fără a se putea observa; și chiar nu o singură bucată, ci toată carnea.

Așa ar fi procedat mulți, ba chiar toți ostașii. Eu am fost în primul război mondial și am văzut ce știe soldatul. Chiar un om inteligent și cu un substrat religios mai pronunțat, nu ar fi putut rezista ispitei de-a fura.

Cînd apoi, rușinat, i-am dat o bucată de carne afumată, a vrut să mi-o plătească în mod cavaleresc; ba chiar a vrut să-i sărute mîna soției mele. În acel moment nu am văzut înaintea mea un ostaș, ci un înger român, în sensul celor spuse de Generalissimul Stalin prin vorbele sale.

Dacă s-ar putea acorda decorație pentru cinste, aceasta ar merita-o cu prisosință ostașul dumneavoastră. Purtarea acestui soldat să fie de cinste armatei dumneavoastră, și întregului popor.

Domnule locotenent anexez la această scrisoare fotografia nepoatei mele, Dusenka, pe care dv. o numeați Floricica de măr. Dînsa pune un buchet de flori pe unul dintre mormintele fraților eroi, care se odihnesc la noi, pentru ca astfel să-și arate recunoștința pentru marea lor jertfă, pe care au adus-o pentru patria noastră.

Cu părere de rău, dar fotograful nu a prins mormîntul în întregimea lui, pentru a se vedea și crucea de la capul ostașului.

Dusenka vă salută și vă promite că, dacă doriți, vă poate trimite o astfel de fotografie pentru a se putea vedea toate cele cinci cruci.

* Originalul în limba cehă la căpitanul în rezervă Virgil Stoiu din Sibiu.

Afară de Floricica de măr, noi toți ai casei, vă salutăm din toată inima, atât pe dv., cât și pe stimații dv. părinți, iar Floricica de măr vă salută în mod deosebit.

Vă felicităm pe dv., familia dv., și mai ales pe întregul popor român, căruia îi dorim un viitor fericit. Îndeosebi, dorim ca poporul român să păstreze mereu, în interesul păcii, solicitudine față de Republica noastră.

În fine, domnule locotent, vă rugăm să nu vă supărați că v-am răspuns așa de târziu. Am fost multă vreme suferind, și conștiința mă muștră mereu că, la o scrisoare atât de frumoasă, a nu răspunde, ar fi un păcat.

Scuzați-mă și nu ne uitați. Aceleași sincere salutări îi trimit și domnului profesor Hradil,

Iosef Ivan

...din Viena Marelui război

ADDENDA

MIRCEA SPIRIDONEANU

Cu puțin timp în urmă, căutând prin bogatele colecții de microfilme ale Arhivelor Statului, am găsit un document austriac deosebit de interesant, care se referă direct la Irina Mavrocordat, autoarea jurnalului pe care îl publicăm: la unele aspecte ale activității ei în capitala Austriei pe vremea „Marelui război“, la relațiile ei cu compatrioții din țară, la atitudinea și opiniile ei, considerate — toate — din punctul de vedere al unui *agent de informații austriac*. Căci acesta este autorul, anonim, al documentului în chestiune — o notă informativă adresată la 29 aprilie 1915 contelui Ottokar Czernin, pe atunci împuternicitul Austro-Ungariei la București. Interesantă este mica, dar foarte precisă notă pentru că ne confirmă întru totul imaginea cu care rămânem despre Irina Mavrocordat după ce i-am citit jurnalul — și anume că în el se mărturisește o inimă de patriot român — și pentru că ne ajută să înțelegem mai bine pericolele la care autoarea lui s-a expus ținându-l pînă în ziua întoarcerii definitive în țară. Abilitatea profesională ce stă la baza informațiilor din notă și a caracterizării persoanei „întrate în obiectiv“ — este evident că trebuie să se fi concretizat printr-o supraveghere pe cit de discretă, pe atât de perseverentă, prin interceptări de conversații, culegere de informații de la terți, violarea corespondenței ș.a.m.d. — mai arată iarăși limpede cât de întemeiată era Irina Mavrocordat în precauțiile pe care și le lua (despre, bunăoară, reticența ei în a comenta politic evenimentele înregistrate am mai scris). Chiar dacă, în definitiv, le lua nu pentru a ascunde un joc duplicitar, ci tocmai ca om cu caracter integru, pentru care adevărul este mai presus de orice. *Amicus Plato...*

După cum rezultă din nota informativă, autorul ei acționa în România și el comunică datele culese reprezentantului Austro-Ungariei la București pentru ca acesta, la rîndul său, să informeze Viena pentru a determina luarea măsurilor ce se vor crede de cuviință.

Dar iată documentul respectiv, scris în limba germană:

No. 471

TELEGRAMM

Sekretiert

Graf Czernin

Bukarest, 29. April 1915

No. 550

Chiffre

Geheim

Ich erfahre aus ausgezeichnete Quelle, dass die Gemahlin des rumänischen Gesandten in Wien sehr ungünstige Nachrichten über unsere Lage hierher sendet.

Diese Dame scheint Zutritt in unsere Spitäler zu haben und mit rumänischen Soldaten zu verkehren. Sie scheint in ihren Schilderungen den Hass gegen die Ungarn zu schüren und hier den Glauben erwecken zu wollen, dass unsere Rumänen die Loslösung wünschen.

Beweisen kann ich meine Anklage nicht, da ich die Briefe nicht selbst gelesen habe, jedoch deren Inhalt sehr klar aus gewissen Aeusserungen, die ich vernommen. Ihre Briefe gelangen auch an sehr hochstehende Persönlichkeiten. Früher trugen ihre Briefe einen beruhigenden Charakter, dies hat sich geändert. Sie ist Schwägerin Filippescos.

Ich würde raten, Frau Mavrocordato jeden Besuch der Spitäler zu verbieten.

Și iată și traducerea lui :

Nr. 471

TELEGRAMĂ

Secretariat

Contelui Czernin
București, 29 aprilie 1915
Nr. 550

Cifrat

Secret

Din surse demne de luat în considerare aflu că soția ministrului plenipotențiar român la Viena comunică aici¹ informații foarte defavorabile asupra situației de la noi. Această doamnă pare să aibă acces în spitalele noastre, unde stă de vorbă cu ostașii români. Prin relatările ei, ea pare a vrea să ațite animozitatea împotriva unгурilor și să cultive aici² convingerea că românii de la noi³ ar dori separația.

Acuzația nu mi-o pot *proba*, pentru că nu am citit eu însumi scrisorile, dar conținutul lor îmi este foarte limpede după anumite exprimări pe care le-am auzit. Scrisorile ei parvin și unor persoane foarte sus-puse. Înainte, aceste scrisori aveau un caracter moderator, acum însă și l-au schimbat. Este cumnata lui Filipescu⁴.

Aș recomanda să se interzică doamnei Mavrocordat orice acces în spitale.

Documentul, în copie microfilmată, este păstrat la Arhivele Statului din București, colecția Microfilme Austria, r. 222, c. 89 (Haus- Hof- und Staatsarchiv Wien, Politisches Archiv I, K. 881, Liasse Krieg 6 A. Rumänien, Januar—September 1915).

ÎNSEMNĂRI (IV)

IRINA MAVROCordat

AMINTIRI DIN VIENA, 1914 *

Călătoria mea a fost mai complicată la întoarcere decît la plecare : o pană de trei ceasuri la Budapesta, legăturile pierdute în două rinduri, trambalări dintr-o gară într-alta, bagaje rătăcite — și totul din cauza unor active concentrări de trupe germane cu destinația Bucovina și Transilvania, după cum chiar soldații ne lămureau răspunzînd la întrebările călătorilor din trenul nostru. Într-adevăr, tot timpul drumului am întîlnit mereu convoaie nesfîrșite de oameni, cai, camioane pentru militarii germani, provizii, muniții etc., umplînd vagoane plecate din Baden, Posen¹²⁰, Düsseldorf. Soldații aceștia, vîoi și comunicativi, de cele mai multe ori foarte tineri, păreau bine hrăniți și însuflețiți de un mare entuziasm. Unii purtau crucea de fier, care este într-adevăr aspectuoasă. Nefericirii ! Nu poți să nu-i

^{1, 2} În România.

³ Din Austro-Ungaria.

⁴ Nicolae Filipescu (v. și nota 94).

* Prezentare, traducere și note de Mircea Spiridonu. Prezentarea și părțile precedente ale jurnalului au apărut în „Revista Arhivelor“, an LIX (1982), nr. 2, p. 169—179, nr. 3, p. 264—271 și an LX (1983), nr. 1, p. 55—63.

¹²⁰ Orașul polonez Poznań.

deplîngi și să nu-i admiri totodată că se aruncă atît de vitejește în ghearele primăjdiei. Trenul era plin de boși, unii întorcîndu-se de la Constantinopol, alții de la București. Cineva dintre aceștia din urmă se plîngea cu amărăciune de ostilitatea României față de Austria și Germania. Zicea că e din Köln și se duce să se prezinte la regimentul său deoarece contingentul celor în vîrstă de 36 de ani fusese chemat sub arme. Cum un altul și-a permis să-l compătimizească, i-a ripostat că era mîndru să-și servească țara; apoi, revenind la români, a spus: „Sînt teribil de infumurați, își inchipuie că vor putea pune mîna pe ceva așa cum au reușit în Bulgaria, dar de data aceasta se înșeală și vor plăti foarte scump, fiindcă sîntem noi acolo. De altfel, dacă germanii retrag trupe din fața Varșoviei, o fac numai pentru că se simt destul de tari ca să o cucerească și fără ele, iar odată Varșovia luată, Rusia va fi silită să încheie pace“. Celălalt interlocutor, care era austriac, a replicat timid: „Leider, ist es noch nicht geschehen“¹²¹. Dar se va întîmpla, a ripostat acesta plin de aroganță. Iată ceva ce caracterizează cele două nații.

Cînd am ajuns la Viena, am aflat mai întîi știrea senzațională a demisiei contelui Berchtold¹²², care și fusese acceptată, și a înlocuirii sale cu baronul Burián¹²³, apoi despre un incident diplomatic asupra căruia voi reveni în detaliu imediat. Toate gazetele elogiază blîndețea, bunăvoința, harul artistic proprii contelui Berchtold, dar trec repede peste calitățile sale de diplomat și peste activitatea lui politică în cei trei ani atît de plini de evenimente grave și importante pentru Europa și pentru monarhie¹²⁴ cît a durat ministeriatul său la externe. Se spune că demisia a fost provocată de Tiszá¹²⁵, care voia să-l tiranizeze din cauza politicii sale. Exasperat, Berchtold se declarase în cele din urmă sătul să mai suporte consecințele acestui război declanșat de Tiszá și de amicii lui și bătuse în retragere.

Iată acum și incidentul diplomatic la care am făcut aluzie. Mai mulți diplomați, între care Beck-Friis, ministrul Suediei¹²⁶, Choffat, ministrul Elveției¹²⁷, de Lerche, însărcinatul cu afaceri al Danemarcei¹²⁸, Carp¹²⁹ cu soția sa, Telemaque¹³⁰ și, în sfîrșit, soții Woelmont¹³¹, se întorceau dintr-o excursie și conversau liniștiți în franțuzește, cînd, deodată, un colonel care călătorea în același compar-

¹²¹ „Ceea ce, din nefericire, încă nu s-a întîmplat“ (în l. germană în text).

¹²² V. nota 1.

¹²³ Stephan Burián, conte von Rajecz (1851—1922), a fost rînd pe rînd diplomat, ministru de finanțe al Austro-Ungariei (1903—1912) și, din 1915, ministru de externe al imperiului, calitate în care nu a reușit să evite nici ruptura cu Italia, nici intrarea României în război. În decembrie 1916 avea să redevină ministru de finanțe, apoi, în 1918, ministru de externe.

¹²⁴ Monarhia austriacă.

¹²⁵ Contele István Tiszá (1861—1918), om de stat maghiar, fiu al lui K. Tiszá (vezi nota 144). În 1910 a reorganizat vechiul Partid Liberal (v. nota 144), sub denumirea de Partidul Național al Muncii din Ungaria. Devine prim-ministru pentru prima dată în 1903, apoi din nou în 1913, post din care a trebuit să demisioneze în mai 1917. În acest interval a contribuit într-o mare măsură la pregătirea și purtarea primului război mondial. A dus o politică antimuncitorească și de maghiarizare a naționalităților asuprite, în special a românilor și slovacilor. Încercarea sa, din 1913, de a trata o împăcare cu Partidul Național Român din Transilvania s-a soldat cu un eșec total. În timpul revoluției burghezo-democratice din Ungaria a fost condamnat la moarte și executat (31 oct. 1918).

¹²⁶ Baronul H. J. Beck-Friis era ministrul Suediei la Viena.

¹²⁷ Dr. J. Choffat.

¹²⁸ F. E. H. A. de Lerche.

¹²⁹ Ion P. Carp, cel mai mare dintre cei patru fii ai omului de stat român Petre P. Carp (1837—1919, președinte al Partidului Conservator). În 1915 era prim secretar al legăției României la Viena. Deși diplomat, avea să plece pe front în august 1916, cînd România a intrat în război de partea Antantei, nedezmîntîndu-și astfel tatăl care, în ciuda vederilor sale centraliste, făcuse cunoscut în Consiliul de coroană de la Cotroceni (14/27 august 1916) că își va trimite fiii în război acolo unde îi chema țara. Iar pe frontul din Carpați, în primele săptămîni ale acțiunii noastre, avea să cadă la datorie un frate mai mic al lui Ion, locotenentul Petre P. Carp.

¹³⁰ Alexandru Telemaque (1883— ?), consilier de legăție, secretar de legăție III al României la Viena (1911—1915), numit în post apoi la Bruxelles (1927—1929, 1930), iar în 1936 la Ankara.

¹³¹ V. nota 32.

timent cu ei, se ridică în picioare și spuse: „În Austria nu este permis să se vorbească franțuzește“. Doamna de Woelmont îi replică iritată: „Scuzați, dar vom continua să vorbim, cel puțin atît timp cît mai există diplomații la Viena“. Colonelul ieși din compartiment ca să șoștească nu știu ce conductorului, alți cițiva călători se consultară între ei — pe scurt, cînd ajunseră la Viena, tot grupul a fost arestat, bruscat și, în ciuda protestelor și legitimațiilor arătate, dus pur și simplu la răcoare sub paza soldaților cu baionetele îndreptate asupra delincvenților. Ministrul Suediei, care a protestat cel mai vehement, a fost și cel mai aspru tratat. Au fost pînă la urmă repuși în libertate, după ce s-au cerut dispoziții de la Ministerul Afacerilor Externe, iar Berchtold a prezentat legațiilor respective scuzele de rigoare.

Un comunicat trucat și net tendențios a fost trimis presei de către ofițerul care provocase incidentul, iar „Die Neue Freie Presse“¹³² a refuzat să insereze versiunea adevărată, scrisă de Carp¹³³ și prezentată de Müntz, unul dintre redactorii gazetei. Iritați, diplomații au cerut atunci să se publice în presă o rectificare, ceea ce s-a și făcut, în termeni cam echivoci, pretextîndu-se că limba germană nu s-ar preta la o precizie maximă. În schimb, contele Berchtold a trimis legațiilor interesate o nouă notă pentru a le împărtăși regretul și scuzele sus-pomenitului ofițer.

15 ianuarie <1915>. — Toate discuțiile gravitează în jurul demisiei contelui Berchtold, primită cu o adevărată ușurare în toate cercurile, chiar și în cele mai aristocratice. Se consideră regretabil că și-a putut etala atîta timp la Ball Platz¹³⁴ incapacitatea și diletantismul anemic și indolent, tocmai în acești trei ani din urmă, care au fost cei mai bogați în evenimente importante. Se caută, dar în zadar, cauza adevărată a demisiei sale în împrejurările actuale atît de dificile, ceea ce o face să semene cu o dezertare, unii explicînd-o tocmai prin frica de a fi obligat să suporte teribila răspundere a momentelor de față și a celor viitoare, alții prin conflictele lui neîncetate cu Tisză și cu autoritățile militare. Ungaria vrea mai mult ca oricînd să domine în cadrul dualismului¹³⁵, ceea ce și explică de ce a fost ales ca succesor Burián, care este mîna de fier și completează șeria funcționarilor maghiari la Ministerul Afacerilor Externe¹³⁶.

Am mai aflat că Macchio¹³⁷, în cele patru zile petrecute aici sub pretextul de a sărbători Crăciunul, a lucrat neînterupt în minister la concesiile care ar putea fi făcute Italiei, de unde aduce știrile cele mai amenințătoare pentru monarhie.

Se dau chiar asigurări că una din cauzele demisiei lui Berchtold ar constitui-o aceste concesi, la care ar fi consimțit și care i-ar fi imputate.

Carp susține a fi auzit că toate aceste trupe germane care se scurg fără încetare spre Bucovina și Transilvania ar fi destinate nu numai să respingă colosul rus, ci și să ne intimideze și să permită Germaniei să ne dea un ultimatum sub amenințarea armelor.

16 ianuarie <1915>. — Marthe Blom îmi confirmă știrea despre revoltele din Boemia și că regimente întregi au trebuit să fie decimate. Este pusă sub semnul îndoielii chiar și sinceritatea intențiilor prințului Thun, *Statthalter-ul*¹³⁸, și, după proclamarea stării de asediu, se intenționează înlocuirea lui cu un guvernator militar.

Joc de cuvinte în legătură cu Belgia și Anglia: Belgien hat eine Krone verloren und England 40 Kreuzer (crucișătoare)¹³⁹. Și o expresie caracterizantă pentru mentalitatea lui Berchtold; se zice că ar fi spus nu demult că „războiul

¹³² Cotidian politic vienez (2 ediții pe zi), fondat în anul 1864. Apare și astăzi.

¹³³ V. nota 129.

¹³⁴ V. nota 45.

¹³⁵ Monarhiei austro-ungare.

¹³⁶ Al Austro-Ungariei.

¹³⁷ V. nota 88.

¹³⁸ Prințul Franz Anton von Thun und Hohenstein (1847—1916), om de stat austriac, din 1881 membru al Casei magnaților din Austria. A fost în două rânduri guvernator (Statthalter) al Boemiei: între 1889 și 1896 și între 1911 și 1915. În 1898—1899 a fost președinte al Consiliului de miniștri și ministru de interne al Austro-Ungariei.

¹³⁹ Krone = coroană regală, sau monedă; Kreuzer: crucișător, sau creițar (moneda divizionară a coroanei). Deci: Belgia a pierdut o coroană (respectiv un rege) și Anglia 40 de creițari (respectiv crucișătoare). În l. germană în text.

acesta este într-adevăr langweilig¹⁴⁰. De Weede, ministrul Olandei¹⁴¹, istorisește și el că odată, cînd se dusese, după moartea lui Aerenthal¹⁴², să-l informeze asupra problemei taxelor de acostare pe Rin, care-l preocupau atît de mult pe predecesorul său pentru că aveau o mare importanță pentru guvernul său iar interesele Austriei și Olandei în această privință erau identice, l-a văzut pe Berchtold căscînd și tamponîndu-și fruntea, cu gîndul dus evident în altă parte.

La Budapesta, unul dintre principalii instigatori ai teribilului război actual, contele Tiszá¹⁴³, nu mai este atît de provocator ca la început, cu atît mai mult cu cît există temeri de răscoale interne cauzate de insuccesele campaniei contra rușilor și de situația jalnică din zonele teritoriului maghiar invadate. Tatăl său¹⁴⁴, la vremea lui tot președinte al consiliului <de miniștri maghiar> și care fusese poreclit Papa calvinist, spunea despre fiul său: „Ștefan este bun călăreț, dar prost vizitiu“. Luînd puterea, Tiszá a schimbat-o curînd în dictatură. Și la ce a dus dictatura? La agresiunea sălbatică împotriva Serbiei și la răvășirea întregii Europe. Galiția este pierdută pentru Austria, iar la sud?

Atît din Belgia, cît și din Germania aud că se rechiziționează vasele de bucătărie și toate obiectele de aramă și oțel, ca să se fabrice gloanțe germane, firește.

Se zice, de asemenea, că germanii ar avea oameni, grîu și alimente îndeajuns ca să reziste încă un an, ba chiar și muniții, dar că se tem de un atac simultan pe toate fronturile, de unde și presupunerea că trupele pe care le masează în Transilvania și acelea cu care austrieii împînzesc frontiera dinspre Italia ar fi destinate unui atac preventiv împotriva acestor două state¹⁴⁶, de teamă că vor conspira mai tîrziu cu aliații.¹⁴⁷

În decurs de o lună, englezii trebuie să arunce în viltoare o splendidă armată de un milion de oameni admirabil echipați, rușii trebuie să-și reînceapă ofensiva cu forțe proaspete și ei¹⁴⁸ vor ca pînă atunci să încerce să le dea o lovitură serioasă ca să evite o ofensivă zdrobitoare din toate părțile deodată.

Din sursă sigură am aflat că contele Berchtold a trebuit să renunțe la funcția sa pentru că Tiszá et Comp. l-au făcut să-și simtă incapacitatea și l-au silit pe împărat să-l numească pe omul lor devotat, Burián. Iată și o opinie în legătură cu această chestiune, care caracterizează starea de spirit a cercurilor aristocratice de aici: o doamnă din lumea bună a spus: „A trebuit să facem un mare sacrificiu renunțînd la o persoană de aleasă condiție și distincție în fruntea ministerului din Ball Platz, dar în timp de criză era nevoie totuși de un om inteligent și plin de fermitate!“

Întors de la Cartierul general, atașatul militar american¹⁴⁹ afirmă că soldații ruși dau dovadă de o admirabilă rezistență și că artileria lor are o putere formidabilă, bate la distanțe de necrezut. Din nefericire, nu sînt tot atît de buni în atac. Cît privește armata austriacă, a suferit pierderi atît de grele, încît n-a mai rămas aproape nimic din ea și acum nu mai luptă decît cu rezerviști și recruți.

O butadă a lui Tschirschky¹⁵⁰, care ar fi spus că „dacă America nu ne va mai da cupru, vom rechiziționa toate cratițele din bucătării și tot vom rezista doi ani“.

21 ianuarie <19>15. — Soțul meu l-a văzut ieri pentru prima dată pe Burián, care i-a declarat că speră că România va rămîne prietenă cu Austro-Ungaria și că, oricît de seducătoare ar putea părea anumite perspective, moderații și actualul guvern, atît de prudent, vor ști să nu se lase depășiți de niște elemente

¹⁴⁰ Plictisitor (în l. germană în text).

¹⁴¹ Dr. W. M. de Weede de Berencamp, ministrul Olandei la Viena în 1915.

¹⁴² V. nota 59.

¹⁴³ István Tiszá (v. nota 125).

¹⁴⁴ Kalmán Tiszá (1830—1902), om politic maghiar. A fondat, împreună cu F. Deak, Partidul Liberal (1875). A fost deputat, vice-președinte al Camerei și, timp de 15 ani (1875—1890), președinte al Consiliului de Miniștri ungar și ministru de interne. În timpul ministeriatului său au fost puse bazele politicii de mîna forte în interior, față de naționalități, pe care avea s-o continue fiul său, István Tiszá (v. nota 125).

¹⁴⁵ István Tiszá (v. nota 125).

¹⁴⁶ Contra României și Italiei.

¹⁴⁷ Cu Antanta.

¹⁴⁸ Germanii.

¹⁴⁹ Căpitanul A. L. Briggs, atașatul militar al S.U.A. la Viena.

¹⁵⁰ Von Tschirschky und Bögendorff, ambasadorul Imperiului German

iresponsabile și atât de turbulente care ar vrea să dea tonul în politica României. Se știe acum cu certitudine că avocatul faimoasei note ultimative înaintate Serbiei care a prevestit înfrustătoarea situație de acum nu era altul decât același Burián. Este deci cum nu se poate mai firesc să-și asume răspunderea pentru politica pe care o făcea din culise. Informația îl pune în adevărata lui lumină pe noul ministru al afacerilor externe.

Un amuzant episod anecdotic din ziua când a demisionat contele Berchtold. Se pare că noutatea fusese comunicată telefonic tuturor ambasadurilor, numai Avarna¹⁵¹, care nu era la sediu, n-o aflase. Astfel că, atunci când, peste câteva ceasuri, l-a văzut sosind pe Berchtold, era incredințat că vine pentru a rezolva cine știe ce problemă obișnuită. Acesta însă, neștiind că ambasadorul nu era la curent, a respins dosarele pe care el i le întindea, spunându-i : „Nu, nu pot să mă ocup de acestea, s-a terminat, noi nu mai putem întreține relații politice“. Stupefiat, inchipuindu-și că e vorba de ruperea relațiilor diplomatice, ducele de Avarna a pălit și a lăsat să-i scape din mână și documentele, și ochelarii. A urmat, firește, explicația de rigoare și incidentul a stîrnit o mare ilaritate.

Însărcinatul cu afaceri al Danemarcei¹⁵² afirmă că nemulțumirea împotriva germanilor crește zi cu zi în Turcia. Li se impută de a fi tîrît țara în acest război fatal și sfaturile perfide pe care ambasadorul <Germaniei> le dă neînțecat guvernului de a părăsi Constantinopolul, cu arhivă cu tot, și de a se stabili la Brusa sînt interpretate ca o expresie a dorinței rău ascunse <a germanilor> de a acapara cu totul puterea, așa cum au făcut cu armata <turcă>.

Doamna Schrott, prietenă cu împăratul, persoană de altfel cumsecade, i-ar fi spus lui Germani¹⁵³ că în momentul de față românii sînt foarte rău văzuți aici și mai ales că dacă am intra în acțiune spre primăvară, ar fi cu atât mai dezgustător, fiindcă dacă am fi făcut-o de la început, aceasta s-ar fi putut explica prin elanul irezistibil spre restabilirea unității nației, în timp ce o acțiune cîntărită, calculată contra unui adversar gata epuizat — ei da, asta ar fi ceva de-a dreptul dezgustător.

23 I <19> 15. — Se spune că de 3 zile a început în Serbia o ofensivă formidabilă, cu forțe austro-germane cifrindu-se la 450.000 de oameni. Ar fi căzut Valjevo¹⁵⁴ și înaintarea s-ar desfășura cu succes. Dar arhiducele Eugen nu ar fi primit comanda decît cu condiția să se vorbească de această ofensivă numai după ce se va fi terminat cu un succes definitiv.

O glumă reușită pe seama Triplei Alianțe, sau „Drei Bund“ cum se numește. La întrebarea : care este deosebirea dintre Drei Bund și Ehebund (căsnicie), răspunsul este : Von der drei Bund weiss man bestimmt das es nur von' 2 bestät !¹⁵⁵

Și încă una. Cîteva persoane s-au oprit în fața vitrinei unui negustor de cărți poștale unde sînt expuse și portretele diferiților generali care comandă armata austriacă : Auffenberg¹⁵⁶, Potiorek¹⁵⁷, Dankl¹⁵⁸, Conrad von Hoetzendorf¹⁵⁹ etc.

¹⁵¹ Giuseppe Avarna, duce di Gualtieri (1843—1916), diplomat italian. Și-a reprezentat țara la Viena, Belgrad, Atena și Berna, apoi a revenit (în 1904) ca ambasador la Viena, unde a cîștigat simpatia împăratului Franz Joseph. S-a opus neutralității Italiei și destrămării Triplei în 1914—1915. A rămas în post la Viena pînă la declarația de război a țării sale.

¹⁵² V. nota 128.

¹⁵³ Nicolae Germani (1879— ?), diplomat și om politic român. A studiat la Theresianum și și-a luat doctoratul în drept tot la Viena. A fost secretar la legațiile României din Viena (1906), Atena (1911), Petrograd (1914). În 1915 era, ca și I. P. Carp, prim-secretar al legației României la Viena. Va fi director politic în Ministerul de Externe de la București (1920), ministru plenipotențiar (1921), deputat (1929—1931).

¹⁵⁴ Valjevo, oraș din Serbia, la sud de Belgrad.

¹⁵⁵ De Triplei poți fi sigur că este compusă... numai din doi (în l. germană în text).

¹⁵⁶ V. nota 54.

¹⁵⁷ V. nota 53.

¹⁵⁸ Viktor, liber-baron von Dankl (1854—1941), general austro-ungar, născut la Udine (orașul principal al provinciei Friuli ; pe atunci aparținea Ungariei ; în 1922 a revenit Italiei). A comandat armata I în Galiția, unde șansa bătăliilor era variabilă. După declarația de război a Italiei, avea să devină (mai 1915) comandantul forțelor de apărare din Tirol. Se va retrage din post din cauza stării precare a sănătății.

¹⁵⁹ V. nota 55.

Un soț spune soției : „Da sind unsere Heerführer“. „Ja, ii răspunde jumătatea, da haben sie uns geführt!“¹⁶⁰

Ambițiile nemăsurate ale Prusiei și dezastrul pe care armatele ei îl aduc pretutindeni m-au făcut să-mi amintesc următoarea reflecție a unui cunoscut din Hamburg : „Prusia nu este o țară care are o armată, ci o armată care are o țară“.

Pe aici toți au aerul că doresc cu ardoare pacea și dau asigurări că împăratul ar fi gata să sacrifice Galiția numai să o obțină cât mai repede. Ba chiar și-au rezervat capacitatea de a lucra pentru o pace separată, legându-se în speranța că se va veni foarte repede de hac Serbiei cu ajutorul Germaniei și că va fi anexată, după care se va putea încheia pacea cu Rusia (?) încă din februarie. Cît privește Turcia, există temeri că e condamnată.

Persoane care se vor bine informate pretind că, la instigarea Germaniei, s-ar fi decis să se facă presiuni teribile asupra împăratului pentru a-l determina să cedeze Trentino¹⁶¹, ca să se evite intrarea în arenă a Italiei și a României. La nevoie, nu se va pregeța a-l sili să abdice. Eu una nu cred nimic din toate acestea, pentru că ar însemna să se grăbească destrămarea monarhiei, ale cărei naționalități nu mai sînt ținute laolaltă decît prin atașamentul personal față de suveran¹⁶².

Soțul meu a fost rugat să se intereseze dacă este adevărat că Italia a înaintat un memoriu conținînd revendicări în legătură cu Trentino. Consultat, ducele de Avarna¹⁶³ a afirmat (?) că nu a fost însărcinat cu nici un demers de felul acesta, dar că și lui i s-a spus că România ar fi trimis o notă cerînd concesii. Soțul meu l-ar fi asigurat că lui personal (ceea ce este exact) nu i s-a încredințat nici o misiune de acest gen.

La Viena se susține mai departe că ar avea loc tratative și că, la instigarea Germaniei, s-ar dori ca Austria să fie determinată să cedeze Trentino, Italia urmînd să-i abandoneze drumul spre Salonic.

Privitor la Serbia, s-ar fi reluat ofensiva, cu o armată de 450.000 de oameni și cu mai multă înverșunare ca oricînd. Austria face o chestiune de onoare din a zdrobi nefericita țară și a o anexa, dar prin propriile ei mijloace, ca să nu datoreze acest triumf Germaniei. Se susține, într-adevăr, că în Serbia nu vor mai fi decît austrieci.¹⁶⁴

Avarna, ambasadorul Italiei, care este foarte „triplician“, spunea azi că, după părerea lui, Austria n-ar trebui atacată și că noul nostru rege, Ferdinand, este și mai germanofil decît era regele Carol și că la ultimul consiliu de miniștri ar fi declarat că preferă să abdice decît să atace Germania. De altfel, din toate părțile se manifestă satisfacție față de regele Ferdinand. I se descoperă toate calitățile care i se refuzau [...] ¹⁶⁵. Vorbit azi dimineață la T[...] ¹⁶⁶ Haus cu prințesa Sybille de Reuss¹⁶⁷, colega mea. Se întorse din Germania și mi-a spus că bătălia de la Marna¹⁶⁸ a însemnat pentru germani o adevărată derută. Verii ei, care luaseră parte, i-au povestit că fugeau cît de repede îi puteau duce caii. Că de altfel dacă francezii ar fi știut că o fișie lată de teren rămăsese în întregime la discreția lor și și-ar fi continuat urmărirea, germanii ar fi fost zdrobiți complet după ce ajunseseră literalmente la porțile Parisului. Mai zicea că a fost o adevărată hecatombă printre generalii și ofițerii superiori germani, atît de multe greșeli au comis. Ca de exemplu faptul că nu au distrus fortificațiile înainte de a se retrage din

¹⁶⁰ Calambur bazat pe posibila confuzie a substantivului *Heerführer* (comandant de oști) cu un altul, care ar deriva de la verbul *herumführen* (avînd și sensul de a duce de nas). Soțul spune prin urmare : „Uite-i pe marii noștri conducători de oști“. Soția însă înțelege : „Uite-i pe cei ce ne duc de nas“, și răspunde : „Da, și uite unde ne duc!“ (în l. germană în text).

¹⁶¹ Italiei. V. și nota 82.

¹⁶² Autoarea jurnalului cunoștea prea bine situația și aspirațiile legitime ale naționalităților din imperiul habsburgic pentru a-și îngădui aici o apreciere destul de naivă. Invocarea loialității față de suveranul-„arbitru“ nu poate fi înțeleasă, așadar, ca aluzie la o reminiscență istorică. Este mult mai îndreptățit a presupune că avem în aceste rînduri încă o dovadă de reticență în a comenta explicit (cu atît mai mult în scris!) informațiile receptate, atitudine pe care am mai relevat-o „Revista Arhivelor“, an LIX, 1982, nr. 2, p. 173—174). Dar în același timp și o dovadă de perfectă probitate în a descrie o realitate statală a cărei caducitate ineluctabilă este îndeajuns sugerată prin acel bine plasat „decît“.

¹⁶³ V. nota 151.

¹⁶⁴ Adică numai unități militare austriece.

¹⁶⁵ ¹⁶⁶ Spații albe în text.

¹⁶⁷ V. nota 31.

¹⁶⁸ V. nota 104.

Reims. A adăugat că trezește o mare iritare slăbiciunea austrieșilor, al căror comandament este sub orice critică și numai soldații sînt bravi și luptă bine. Cîț privește rușii, se crede că sînt epuizați și incapabili de o nouă ofensivă. Austrieșii sînt acuzați că au favorizat înfrîngerea de la Lodz¹⁶⁹ prin întîrzierea cu care s-au prezentat pentru a ocupa pozițiile ce le fuseseră repartizate pe cîmpul de luptă. În sfîrșit, acum se admite că războiul ar putea sfîrși prost cu toate eforturile imense care au fost făcute, dar germanii sînt hotărîți să o ia de la capăt îndată ce-și vor fi revenit de pe urma sfortărilor de acum.

26.I.<19>15. — Pe aici, lumea e plină de speranță și persoanele cele mai serioase afirmă că în cîteva zile rușii vor fi măturați din Bucovina. Czernin¹⁷⁰ a venit aici incognito, sub motiv că vrea să-și vadă soția, dar în realitate pentru a discuta cu Burián la Viena și cu Tiszá la Pesta. Nu-și face nici o iluzie în privința comportării noastre¹⁷¹ viitoare și declară că este sigur că vom intra în acțiune împotriva Austriei, dacă ultimele operațiuni austro-germane nu se vor încheia cu succes. Nepotul meu Grigore Filipescu¹⁷² se întoarce la București venind de la Atena, via Salonic-Niș, și spune că sîrbii nu și-au pierdut deloc speranța și că un admirabil elan patriotic îi susține, că felul cum luptă austro-germanii le inspiră dispreț și că au și luat 70.000 de prizonieri, între care mulți germani, cu toate dezmințirile repetate ale austrieșilor, care se jură că sînt singuri în faimoasa Strafexpedition¹⁷³. Grecii, după părerea nepotului meu, nu așteaptă decît momentul potrivit pentru a se alătura Triplei Înțelegeri și a se năpusti asupra bieteii Turcii.

Revin în discuție cauzele demisiei lui Berchtold și unele persoane în măsură de a fi informate afirmă că a trebuit să se retragă deoarece era de părere, după sfaturile date de împăratul Germaniei, că Trentino ar trebui cedat Italiei pentru a i se cîștiga neutralitatea și poate chiar sprijinul. Dar întrucît împăratul Austriei nici nu a vrut să audă iar Tiszá era cu totul de partea sa, Berchtold a trebuit să se retragă, spre marea-i bucurie, fiindcă mai încercase în repetate rînduri să demisioneze și-i pare bine că a scăpat în sfîrșit de o muncă intensă și de răspunderile copleșitoare ale acestui război. Și atunci împăratul Austriei, pentru că nu-i putea lua puterea lui Tiszá a cărui prezență este necesară la Budapesta, l-a ales pe devotatul său adept Burián, care va urma politica dictată de Pesta. Se mai susține că împăratul Germaniei l-ar fi sfătuit stăruitor pe aliatul său să consimtă a ceda cele cîteva districte din Trentino locuite numai de italieni, dar că Italia, cu apetitul stimulat, găsește că oferta nici nu merită să fie discutată, fiindcă vrea jumătate din Tirol, cu Triest¹⁷⁴, Göriz¹⁷⁵, Merano¹⁷⁶ etc. Wil<helm> II¹⁷⁷ ar fi spus aliatului său că nu mai răspunde de nimic dacă acesta se încapăținează, fiindcă el nu poate apăra toate frontierele austriece.

Un eveniment caracteristic îl constituie faptul că împăratul <Austro-Ungariei>, care pînă acum era venerat în toate clasele <sociale> ale națiunii și care menținea laolaltă prin prestigiul său și afecțiunea ce o inspira diferitele naționalități ale imperiului, — împăratul a început să fie discutat, i se reproșează în sferile înalte neșansa care l-a urmărit toată viața, bătlăiile pierdute ale îndelungatei lui domnii. Se afirmă că moartea sau, la nevoie, abdicarea lui nu ar fi de regretat. Ceea ce nu înseamnă că urmașul său ar fi apreciat, nu : este socotit

¹⁶⁹ Lodz, oraș în Polonia, azi cu regim de voievodat, centru al voievodatului omonim. În noiembrie—decembrie 1914 fusese ocupat de armata IX germană comandată de feldmareșalul August von Mackensen (1849—1945), iar în 1915 reocupat de armata rusă.

¹⁷⁰ V. nota 106.

¹⁷¹ A României.

¹⁷² Fiul lui Nicolae Filipescu și al Mariei C. Blaremburg, sora Irinei Mavrocordat (v. notele 94 și 97).

¹⁷³ Expediție de pedeapsă (în l. germană în text).

¹⁷⁴ V. nota 82.

¹⁷⁵ Astfel în text. Este localitatea Gorizia (în germ. Görz, în slovenă Goriča), capitala provinciei italiene cu același nume; era situată la stînga localității Isonzo și avea o poziție strategică. Intrată în stăpînire a habsburgilor, a revenit în 1919 Italiei. Astăzi este împărțită între Italia (partea occidentală) și Iugoslavia (partea orientală), linia de demarcație constituind-o rîul Isonzo.

¹⁷⁶ Oraș din Tirolul italian.

¹⁷⁷ Wilhelm II (1859—1941), rege al Prusiei și împărat al Germaniei (1881 — abdicat în 1918 și refugiat la Doorn, în Olanda).

o nulitate și se zice că înainte de căsătorie ar fi fost un desfrinat și un alcoolic. Este apreciată viitoarea împărăteasă¹⁷⁸, socotită o femeie superioară, care ar fi exercitat o influență cum nu se poate mai favorabilă asupra soțului ei și ar fi în stare să aducă mari servicii țării prin simpatiile și rudele ei italiene și franceze. Visul însă rămâne hegemonia germană. Epurarea întregii administrații, îmborsăvirea serviciului diplomatic, reorganizarea armatei din inspirație și sub supraveghere germană. Pe scurt, prestigiul german a subjugat cu totul păturile aristocratice, care nu-și văd salvarea decît sub o dominație germană.

30.I.<19>15. — Mi se scrie de la București — căci aici nimeni nu mai îndrăznește să vorbească de operațiunile din Serbia — că germanii, încadrîndu-i pe austrieci, ar fi atacat această nefericită țară situată atît de aproape de frontiera noastră¹⁷⁹ și de aceea a Bulgariei pentru ca, eventual, să poată tăia comunicațiile noastre cu Salonicul și să-i aprovizioneze pe prietenii bulgari, care astfel ar avea posibilitatea să sară asupra sîrbilor sau asupra noastră. Un ofițer austriac sosit din Serbia era uimit de eroismul trupelor sîrbești și istorisea că a văzut soldați sîrbi care ceruseră să fie legați de copacii unde se cocotasera pentru a putea trage mai bine din ascunzătoare asupra dușmanului și a-și apăra camarazii care luptau sub arborii respectivi. Astfel legați, continuă să tragă și nu cad nici dacă sînt raniți, puțînd să lupte pînă la capăt.

1 februarie — O anecdotă amuzantă în legătură cu o demimondenă din București. Ca să-ți faci o idee de dămănia care bîntuie în România contra austriecilor. Se zice că respectiva duduia aflînd naționalitatea celui cu care avea de-a face, i-a refuzat cu indignare favorurile, cu toată oferta magnifică a cavalerului.

Domnul Bilinski¹⁸⁰, ministru al finanțelor și guvernator al Bosniei și Herțegovinei, a fost înlocuit cu un anume domn von Koerber¹⁸¹, fost președinte al Consiliului <de Miniștri>, pare-se foarte capabil și om cu mină de fier. Se vorbește de asemenea de retragerea lui Stürgkh¹⁸², președintele Consiliului <de Miniștri>. Se pare că Viena înclină acum spre maniera forte și că întreaga administrație a statului va fi remaniată.

Într-un salon se vorbea astăzi de Berchtold, de nepotrivirea lui cu un post atît de expus ca acela pe care l-a deținut în momente atît de grele pentru monarhie. O doamnă evoca nehotărîrea lui proverbială și ne destăinuia că administratorul său (căci are posesiuni uriașe în Ungaria) se dădea de ceasul morții pînă să-i poată smulge o dispoziție oricît de simplă. A fost evocată din nou și viața dezordonată pe care o ducea, colindînd cele mai rău famate locuri, ducîndu-se zilnic cu automobilul lui la o mică vînzătoare de mănuși de pe Graben¹⁸³, în timp ce în saloanele mondene îi evita pe diplomați sau pe oameni politici ca să flirteze cu tinerele contese. I se atribuie și amoruri ancilare. În fine, de cînd a plecat, se debitează tot felul de întîmplări picante pe socoteala lui. Bunăoară, se zice că odată, cînd șeful său de cabinet îi adusese la semnat niște documente foarte importante, le-ar fi refuzat, atrăgîndu-i atenția că tocmai compunea un bilețel sentimental pentru o preadrăguță jună.

(Va urma)

¹⁷⁸ Prințesa Zita Marie de Bourbon-Parma (1892). Căsătorită în 1911 cu Carol I de Habsburg-Lotaringia (1887—1922), devine ultima împărăteasă a Austriei și regină a Ungariei odată cu urcarea pe tron a soțului ei după moartea unchiului acestuia, împăratul Franz Joseph.

¹⁷⁹ A României.

¹⁸⁰ Cavalerul Leon von Bilinski (1846—1923), născut pe teritoriul Poloniei. Economist, profesor universitar și om politic austriac. A fost, rînd pe rînd, președintele Direcției generale a căilor ferate ale statului, ministru de finanțe, guvernator al Băncii Austro-Ungariei, apoi din nou ministru de finanțe al Austriei (1909—1911) și al Austro-Ungariei (1912—1915). A publicat lucrări de specialitate în l. poloneză și germană.

¹⁸¹ Dr. Ernst von Koerber (1850—1919), om de stat austriac, în mai multe rînduri ministru de finanțe (din februarie 1915 pînă în toamna anului 1916, al Austro-Ungariei), ministru de interne și președinte al Consiliului de miniștri.

¹⁸² Conte Karl von Stürgkh (1859—1916), om de stat austriac. Deputat, apoi ministru al învățămîntului, devenise în 1911 președinte al Consiliului de miniștri.

¹⁸³ Cunoscută stradă comercială din zona centrală a Vienei, foarte aproape de Sf. Ștefan, de Kohlenmarkt și de cheiul Franz Joseph.